

Vervallen tijdklemmen: prima toch! Of toch niet?

24-02-2017 | Door Kees van Oostwaard
werkzaam bij Fiscale Zaken VIVAT

Op 17 november 2016 heeft de Tweede Kamer het amendement van de leden Omtzigt en Ronnes¹ aangenomen over het laten vervallen van de tijdklemmen. Het al dan niet in werking laten treden van het amendement hing nog af van een onderzoek dat staatssecretaris Wiebes door De Nederlandsche Bank (DNB) wilde laten uitvoeren. Dat onderzoek is inmiddels afgerond. De staatssecretaris heeft het parlement inmiddels per brief² geïnformeerd dat DNB en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) verwachten dat het laten vervallen van de fiscale tijdklemmen niet tot massale afkoop van deze polissen leidt. Hij is voornemens om de maatregelen uit het hiervoor genoemde amendement in werking zullen treden met ingang van 1 april 2017. Het amendement geeft ‘bezitters’ van een kapitaalverzekering relatief veel vrijheid. Vraag is of die vrijheid wel wenselijk is.

De voorgeschiedenis

Voor kapitaalverzekeringen geldt al tientallen jaren een vrijstelling van de uitkering als aan een aantal voorwaarden is voldaan. In de loop der tijd zijn die voorwaarden strenger geworden. Een van de voorwaarden die al die tijd van toepassing is geweest, is de eis dat gedurende een minimale periode jaarlijks premie is betaald. Dat is de zogenoemde tijdklem.

Al in 2012 is bij de behandeling van het wetsvoorstel ‘Wet herziening fiscale behandeling eigen woning’ een amendement ingediend met als doel de algehele afschaffing van de tijdklemmen. Het amendement is destijds niet aangenomen. Wel kwam er een beleidsbesluit³ waardoor in een aantal specifieke gevallen (chtscheiding, huis ‘onder water’ of een situatie van schuldhulpverlening) wel de tijdklemmen konden vervallen voor de Kapitaalverzekering Eigen Woning (KEW), Spaarrekening Eigen Woning (SEW) en het Beleggingsrecht Eigen Woning (BEW).⁴ Voorwaarde

¹ Overige fiscale maatregelen 2017, Kamerstukken II 2016/17, 34 553, nr. 15

² Brief staatssecretaris van Financiën van 8 februari 2017, kenmerk 017-0000018646

³ Besluit van 20 december 2012, nr. BLBK2012/1977M

⁴ Hierna spreek ik vrijwel alleen nog over de KEW maar hiermee bedoel ik ook de SEW en BEW. De uitwerking is namelijk hetzelfde.

was dan nog wel dat met de uitkering de eigenwoningschuld zo veel als mogelijk werd afgelost.

Op Prinsjesdag 2016 heeft het kabinet aangekondigd het beleidsbesluit te willen formaliseren in wetgeving.

Op het punt van de vervreemding van de eigen woning was het voorstel van het kabinet ruimer dan in het besluit. In het besluit werd alleen de situatie van het ontstaan van een restschuld bij verkoop van de eigen woning genoemd. Het kabinet wilde opname van het KEW-kapitaal bij elke verkoop van de woning toestaan.

Maar dit ging sommige Kamerleden niet ver genoeg. De heren Ronnes en Omtzigt dienden een amendement in dat er voor moet zorgen dat het KEW-kapitaal ook zonder fiscale nadelen kan worden opgenomen binnen de termijn van 15 jaar jaarlijks premie betalen en zonder dat verhuurd wordt. De Tweede Kamer heeft het amendement aangenomen. Wel heeft de staatssecretaris er voor gezorgd dat de invoering van het amendement afhankelijk is gemaakt van een onderzoek door DNB naar de gevolgen van het amendement voor verzekeraars.

Op 8 februari 2017 heeft de staatssecretaris een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met de uitkomst van het onderzoek. DNB en de AFM verwachten geen massale afkoop door het laten vervallen van de fiscale tijdklemmen. Reden hiervoor is dat afkoop ‘veelal niet in het belang van de klant is’. Voor de banken verwacht DNB geen ‘materieel nadelige impact’ en voor verzekeraars zou de impact van volledige afkoop van KEW-polissen gering zijn. Daar wordt aan toegevoegd dat verschillende beweegredenen een rol kunnen spelen zodat vooraf niet is in te schatten hoeveel mensen tot afkoop overgaan. Verder wordt gesteld dat afkoop vaak tot een ‘financieel niet-optimale uitkomst’ kan leiden en dat aanbieders van de producten hun klanten goed moeten informeren.

De staatssecretaris wil het amendement per 1 april 2017 in werking laten treden⁵, tenzij de Tweede Kamer vóór 2 maart hier bezwaar tegen maakt.

Prima toch!

De tekst van het amendement geeft polishouders van een KEW veel vrijheid.

⁵ Dit gaat via een Koninklijk Besluit

Stel dat een polishouder de behoefte voelt om de KEW af te kopen na bijvoorbeeld acht jaar premiebetaling, dan staat dat hem of haar vrij. Het is bijvoorbeeld niet langer noodzakelijk om hiervoor te verhuizen. Ervan uitgaande dat tot de afkoop aan de zogenoemde bandbreedte-eis is voldaan, geldt nog als enige voorwaarde dat met de verkregen waarde de eigenwoningschuld wordt afgelost.

Dat ruimt (de eigenwoningschuld in Nederland) op! Hoewel niet expliciet vermeld in de toelichting bij het amendement zal dit toch een belangrijke reden achter het amendement zijn geweest.

Of toch niet?

Er zijn een hoop redenen waarom dit amendement - in mijn ogen - een slechte zaak is. En wel hierom.⁶

Slechte vormgeving

De haast om het amendement er nog in 2016 doorheen te krijgen, heeft geleid tot een nogal slordig vormgegeven amendement. Zo slordig dat de staatssecretaris (en zijn ambtenaren) nu nogal wat reparaties op het amendement moeten doorvoeren.

Dat moet dan weer via een beleidsbesluit, niet echt handig wat mij betreft.

Op de eerste plaats waren de initiatienemers de zogenoemde Brede Herwaarderingskapitaalverzekeringen vergeten mee te nemen in hun voorstel. Zonder nadere actie zouden die posten niet meer zonder fiscale gevolgen vóór het verstrijken van de twintigjaarstermijn afgekocht kunnen worden. De eerdere goedkeuring uit het besluit uit 2012 zou namelijk komen te vervallen bij invoering van "Overige fiscale maatregelen 2017". De staatssecretaris gaat dit dus repareren via een toegezegd besluit. Daarbij zal niet de voorwaarde gelden dat met de uitkering de eigenwoningschuld moet worden afgelost. Desalniettemin zal niet elk kapitaal vrij opneembaar zijn. Daarbij moet dan gedacht worden aan de verpande kapitaalverzekeringen. De pandhouder zal met de afkoop moeten instemmen en zal daarbij niet zelden de voorwaarde stellen dat met de uitkering de eigenwoningschuld moet worden afgelost.

Verder is het door een ongelukkig gekozen wettekstanpassing onmogelijk geworden om bij premievrijmaking⁷ na bijvoorbeeld twintig jaar jaarlijkse premiebetaling het

kapitaal belastingvrij op te nemen. Iets wat voorheen zonder problemen mogelijk was.

Voorbeeld

Hans heeft vanaf 1 mei 2001 tot en met 30 april 2016 jaarlijks binnen de bandbreedte premies voldaan voor zijn KEW. Vanaf dat moment is de verzekering premievrij. De einddatum van de KEW is 30 april 2031.

Onder de bestaande tekst was het mogelijk om op een door de klant te kiezen moment de kapitaalverzekering af te kopen en gebruik te maken van de fiscale vrijstelling voor KEW's. Dus als Hans op 1 maart 2019 de verzekering zou willen afkopen, dan kon dat met gebruikmaking van de vrijstelling van de KEW (mits uiteraard aan de overige voorwaarden wordt voldaan).

Door de wetwijziging was dit niet langer mogelijk. Hans zou moeten wachten tot de einddatum (1 mei 2031) alvorens het kapitaal onder gebruikmaking van de fiscale vrijstelling te kunnen opnemen.

Een duidelijk voorbeeld van overhaaste wetgeving. Weliswaar wel weer te repareren via een besluit, maar de schoonheidsprijs verdient dit zeker niet.

Vreemd signaal

Het is niet de eerste keer dat vrij plotseling voorwaarden - en soms behoorlijk strenge - worden weggenomen bij een fiscale faciliteit. Ik denk daarbij - in de brede sfeer van oudedagsvoorzieningen - bijvoorbeeld aan de zogenoemde goudenhanddrukfaciliteit, de levensloopregeling en de afschaffing van het pensioen in eigen beheer. Dat geeft wat mij betreft een vreemd - of beter gezegd - verkeerd signaal af aan de burger.

Het geeft aan dat regels op het ene moment streng kunnen zijn en het volgende moment er niet meer toe doen. Dat lijkt me niet het signaal dat een overheid moet willen afgeven. En ook burgers en uitvoerders die nog niet zo lang geleden geconfronteerd zijn met die strenge regels, kunnen zich bekocht voelen. Dit alles draagt niet bij aan het beeld van een betrouwbare overheid.

⁶ Standaardtekst van Cor van der Laak, een typetje van Kees van Kooten.

⁷ Al dan niet vooraf overeengekomen

Financiële positie verzekeraars en banken

Het onderzoek waar de staatssecretaris op wachtte, was gericht op de financiële situatie bij banken en met name verzekeraars na invoering van het amendement. Zoals hiervoor aangegeven verwacht DNB een geringe impact (en dat betreft de solvabiliteit). Dat is vreemd als gelijk daarna wordt gemeld dat niet in te schatten is hoeveel mensen gebruik zullen maken van de mogelijkheid tot onbelemmerde opname. En nog vreemder als bedacht wordt dat diezelfde DNB nog niet zo lang geleden haar zorgen bekend maakte over de sector.⁸ Dan was op zijn minst meer nuance op zijn plaats geweest en niet louter solvabiliteitscijfers. Van DNB mag toch meer verwacht worden.

In zijn brief van 8 februari vermeld de staatssecretaris dat het Verbond van Verzekeraars heeft aangegeven dat veranderende regelgeving als onderhavige niet samengaat met investeringen die verzekeraars doen. Nu de resterende looptijd van verzekeringen onzeker wordt, wordt de prikkel weggenomen om illiquide te beleggen. Als voorbeeld wordt genoemd het beleggen in hypotheek.

Niet-optimale uitkomst

Veruit het belangrijkste punt in deze 'discussie' is natuurlijk de uitkomst voor de polishouder. Hiervoor heb ik al aangegeven dat vrijheid van handelen een mooi gegeven is. Maar zoals de staatssecretaris in zijn brief ook aangeeft, kan voortijdig afkopen 'leiden tot een financieel niet-optimale uitkomst'. Dat is nogal zacht uitgedrukt. Zo is het een gegeven dat veel KEW-producten pas aan het einde van de looptijd goed gaan renderen (kosten in de eerste jaren en daarna rente-op-rente-effect). Ten tweede doemt al snel de vraag op hoe de polishouder uiteindelijk de eigenwoningsschuld gaat aflossen. Als de verzekering er niet meer is, zal op andere wijze voor de aflossing gespaard moeten worden. Dat kan wel eens een stuk duurder uitpakken.

Verder kan het zo zijn dat het overlijdensrisico niet langer verzekerd is (afhankelijk

⁸ Zie onder meer Nieuwsbericht DNB van 21 december 2016, "Verzekeringssector staat voor fundamentele keuzes"

van de gekozen producten). Dat is nog wel op te lossen met een 'losse' overlijdensrisicoverzekering, maar die is niet gratis.

Bij KEW's is aflossing van de eigenwoningsschuld verplicht, althans als de uitkering fiscaal vrijgesteld moet zijn. Maar geldverstrekkers hebben niet zelden een grens gesteld aan het kosteloos aflossen van de schuld (vaak 10% of 20% van de schuld). Naast deze algemene punten zijn er ook nog specifieke situaties te bedenken, waarin gebruik maken van het verval van de tijdsklemmen niet optimaal is.

Dan rijst toch de vraag: vanwaar dit amendement. Het besluit en vervolgens het wetsvoorstel van het kabinet boden in gevallen waarin een keuze voor afkoop denkbaar is (maar nog steeds niet altijd optimaal) voldoende mogelijkheden.

Nu wordt het probleem heel nadrukkelijk bij banken en verzekeraars neergelegd. Zij moeten 'hun klanten correct, duidelijk en passend informeren over de gevolgen van voortijdige afkoop'. Maar dit vraagt in veel gevallen individueel toegesneden advies. De meeste verzekeraars geven geen advies. Bovendien kost advies geld. Dat hebben veel polishouders er vaak niet voor over. Zij willen hun geld om rationele of irrationele redenen gewoon ontvangen. Die uitvoerder moet niet zo moeilijk doen en allerlei drempels opwerpen.

In de - wat verdere - toekomst vragen de dan zittende parlementariërs zich af hoe het toch komt dat zo veel huizenbezitters hun eigenwoningsschuld op de einddatum niet kunnen aflossen ...

Slot

Het vorenstaande klinkt als een "angry white man", hetgeen ik niet wil zijn. Wel ben ik teleurgesteld over deze wetgeving. Dat mag duidelijk zijn. Het heeft ook wel iets halfslachtigs. Enerzijds de teugels behoorlijk laten vieren (neem het kapitaal op wanneer gewenst), maar anderzijds strenge voorwaarden zoals bijvoorbeeld de bandbreedte-eis handhaven. Die laatste eis zou dan ook best kunnen vervallen of op zijn minst minder stringent. Een aspect waar nog weinig aandacht voor is geweest, is dat uitvoerders - als gevolg van de tekst van de Handleiding 'Gegevensaanlevering van Verzekeringsproducten' straks verplicht zijn om verkeerd te renseigneren. Volgens de handleiding is de afkoop binnen de 15-jaarsperiode namelijk belast. En zo'n handleiding is niet even aangepast. De Belastingdienst krijgt dus verkeerde informatie!

Wat mij betreft geldt voor de tijdsklemmen: het is nog niet te laat voor inkeer!